

Posudek diplomové práce Alžběty Mackové: Iniciační rituál v kontextu liturgie Arménské apoštolské církve

A. Macková zvolila téma své práce z pochopitelné úvahy: Vedle teologie studuje i armenistku, v Arménii byla na studijním pobytu a i svého studia ve Vídni využila k tomu, aby své dosavadní poznatky rozšířila a upřesnila. Uvádí nás na terén u nás málo známý a je tedy dobře, že v prvních kapitolách práce seznamuje s Arménskou církví, jejími pohnutými dějinami a její liturgií. Komplikované dějiny nejspíše vedly k tomu, že dnes tato církev existuje vlastně ve čtyřech kompaktních útvarech (nepočítáme-li Arménskou katolickou církev v unii s Římem) s komplikovanými kompetencemi a občas i spory, částečně rozptýlena v diaspoře. Přesto v ní žije silné vědomí lidovosti; chce být církví všech Arménů a s úctou hledí k tradičnímu katholikosátu ečmiadzinskému.

Při zkoumání liturgie této církve pátrá autorka po jejích obdobách, případně kořenech v liturgických typech církve prvních staletí. Nachází je v byzantské a kappadocké liturgii, které jsou opět inspirovány z oblasti syrské a z okruhu jeruzalémského. Západní vlivy se uplatnily až později vlivem dominikánské a františkánské misie a snad i křížových výprav.

Jádrem práce je však překlad iniciačního (tj. nikoli pouze křestního, neboť v Arménské církvi je celý křesťanská iniciace rozdělena do několika aktů) rituálu, který je velmi rozsáhlý, avšak v praxi bývá redukován. Překlad sám pochopitelně recenzent nemůže posoudit na jeho přesnost. Autorka však za svůj podklad vzala spolehlivé edice textu. Byly by ovšem zajímavé blíže vysvětlit, v jakém vztahu je překládaný text k textu z 9. století, který má český čtenář k dispozici (podle edice Conybear+ Maclean, *Rituale Armenorum*, 1905) ve sbírce zdrojových textů, vydaných nakladatelstvím Sif a k němuž autorka několikrát v poznámce rekuruje.

Formulář, používaný dnes prakticky jen pro křest dítěte (abrenunciační otázky a vyznání víry zodpovídá kmožr, katechumenát se nekoná, leda v některých částech diaspory), má některé zvláštnosti. Vedle sekvence několika kroků (při narození dítěte, 40 dní po narození, vlastní křest, pomazání, eucharistie, pokřestní obřady) jsou to zejména zdůrazněné prvky exorcistické a svěcení vody posvátným olejem. Ostatní prvky prakticky jen rozvíjejí (avšak bohatě) obecné schéma, obvyklé ve východních církvích: pomazání bezprostředně po křtu, eucharistie pokřtěným dětem.

Svůj překlad opatřila autorka dosti podrobným komentářem, upozorňujícím mj. na období v jiných liturgiích. V oddíle „Shrnutí“ se pak pokouší o jakousi teologickou analýzu přeloženého textu, avšak nepříliš zdařilou. Kritickému oku teoložky by např. nemělo uniknout, jakou roli v rituálu hrají obecně religiózní prvky, jak byla nebo nebyla přeznačována jejich symbolika, jak (de)formován byl rituál původně koncipovaný pro křest dospělého atd. A zvláště září, že v rituálu je skoro absentní motiv křtu jako začlenění do církve, ano do těla Kristova; celý křest je silně individualizován, je jakýmsi osobním lékem neporušitelnosti... Poctivě však dodejme, že autorka si této absence povšimla, ale zmiňuje ji teprve v závěru a jaksí mimochodem (s. 105).

Po stránce metodické nelze práci nic vytknout. Macková pracovala se spolehlivými prameny a nejnovější literaturou (kromě arménské ještě s německou, francouzskou a anglickou), svá tvrzení většinou dobře dokládá. Rozvrh práce je přehledný, osnova přesvědčivá.

Po formální stránce by práce snesla ještě jedno pozorné přečtení, jež by odstranilo drobné překlepy nebo chyby proti češtině (dokonce 2 hrubé, s. 69 a 88). Také o užití terminologii by bylo možno vést debatu: Je výraz „mše svatá“, typický pro západní bohoslužebnou tradici, vhodným označením arménské bohoslužby? Neměla na s. 42 být řeč spíše o relikvii než o relikviáři? Nedošlo na s. 57n k přehození latinských výrazů pro polití a pokropení?

To však jsou nedostatky, které nemohou zpochybnit záslužnou práci, kterou diplomandka podnikla, aby přiblížila nejen iniciační rituál Arménské církve, nýbrž představila tuto vzdálenou církev v jejím svérázu i pohnuté historii. Za velkou přednost práce pokládá recenzent stálý, široký a fundovaný zřetel k vývoji křesťanské bohoslužby i mimo tuto církev. I po této stránce je diplomová práce A. Mackové velmi cenným příspěvkem.

Doporučuji ji k obhajobě.

28. května 2006

Prof. ThDr. Pavel Filipi